

CLV.

Kornis György levele Kovácsoczy Farkashoz. Padua. 1593 április 2.

A fejedelmi korban élő és szerepet vivő unitárius családok között a legkiválóbbak egyike volt a homoródszentpáli Kornis-család, melynek védnöksége alatt mindkét Homorod vidékén terjedett az unitarizmus. E családnak több kiváló tagja volt és játszott szerepet Erdély közéletében. Ilyenek voltak: Kornis Miklós, ki erős Ferdinándpárti volt abban az időben, mikor az erdélyiek a lemondott Izabella királynőt és fiát János Zsigmondot akarták visszahozni, a mi végre sikerült is nekik; fiai közül Mihály, a székely sókamara főtisztartója, ki magát Erdő-Szent-Györgyön levő birtoka után szentgyörgyinek is irta; a másik fia Farkas, korának egyik legtiszteltebb férfia, Udvarhelyszék főkapitánya és királybírója, az utolsó unitárius fejedelemnek: Székely Mózesnek apósa. A családnak utolsó (?) férfisarja Farkasnak fia: Ferencz, szintén udvarhelyszéki főkirálybíró volt, a ki 1630 körül már nem él. Neki nem voltak fiai, de volt hét leánygyermek, az egyik Margit Rhédey Jánoshoz, a másik Borbála szentbenedeki Paczolai Jánoshoz ment nőül. Utóbbit I. Rákóczi György 1638-ban szombatossága miatt perbe fogatott és notáztatott, birtokait részben a fejedelemasszony Lorántffy Zsuzsánna, részben a fejedelem kisebbik fia Zsigmond, részben pedig bűni Bethlen János kapta.¹ Farkasnak az említett Ferenczen kívül még több gyermeke volt: György, Miklós, Mihály, Zsigmond, Anna (Székely Mózesné), Judith (Pécsy Simonné) és Ilona (Zalasdi Miklósné). Kornis György az, a kinek Kovácsoczy Farkashoz írott levelét alább adjuk. Életrajzi adatai teljesen ismeretlenek. Kőváry és Nagy Iván nem is említik Kornis Farkas fiai között, pedig hogy az volt, világosan bizonyítják édesanyjához, Kornis Farkas nejéhez: Bethlen Krisztinához írott levelei, melyeket az Erdélyi Múzeum kézírattárában a Mike-féle gyűjteményben őriznek.²

Édes anyjához írott leveleiből csak annyit tudunk róla, hogy gondos nevelésben részesült, mert 1588-ban a heidelbergi,

¹ Tört. Tár 1884. 547. köv. II.; Liber Regius XXI. 103. I.

² E levelek közül kettőt közöltem folyóiratunk 1898. évfolyamán 278. s köv. II., az egyik Heidelbergae 24. februarii 1588.; a másik Páduában Szent-György havának második napján 1593. kolettel van írva.

1593-ban pedig a páduai egyetemen tanult. Életéről azonban tovább semmit sem tudunk.

Az itt következő levelet a kor egyik legkiválóbb szereplőjének, a szeplőtlen jellemű és nagytehetségű Kovácsoczy Farkas-hoz, Báthori Zsigmond kancellárjához írta; a ki a következő évben egyike lett az eszelős zsarnok Báthori Zsigmond áldozatainak.

* * *

Illustris ac magnifice domine: Rem justissimi triumphii et maximi gaudii statuo esse, quod M. V. teste locupletissimo in haec tempora inciderit, actas nostra, quae patriae otium ac quietem pulcherrimam, principem praesentis saeculi laudatissimum, item vitae futurae optimam, legum judiciorum virtutumque omnium tribunal aequissimum produxerunt. Ea semper opinio de celsitudine, ejus mihi meoque animo insedit firmiter, nunquam enim fore putavi ut ex familia Bathorea perillustri et perantiqua inglorius aliquis exiret, rex aut princeps maxime si illi ad animorum virtutumque vires producendas amplius satis campus relinqueretur. Contra quam illi familiae sanguinariae caesarum accidit, quae tot admodum prodigia ac monstra natura in illo orbis terrae amplissimo dominio, quot caesares, tot pater Reip. quot imp. tulit, quibus non solum Reip. libertas omnis deflagravit, sed etiam univrsam prope imperium concidit. Ad illam itaque summa virtute familiam, omni officio prosequendam et M. V. diis terrae nostrae magnitudine animi ac consilij aequalem colendum vellem ita instructus rectis studiis bonisque artibus reverti possem, ut quod Livius de illo dixit quocumque natus loco essem fortunam ipso mihi jacere posse judicarem. Verum arduum hoc et summi laboris, paucisque a superis concessum, veniam attamen domum nonnulla jurisprudentiae et historiarum minori logices et phisicae cognitione, non quo nomino, harum non sancta, pulchra, nostra hominibus magis admirabilia, sed quia exemplo multorum didici magis necessariam nobis esse jurisscientiam et consilium M. V. pluribus ex litteris idem esse intellexi placuit juri majorem impendere operam et recta uti viae in qua quidam. Si me errantem M. V. deprehenderit, secunda enim virtus est moneri velle et prima abire ab errore, magno-pere oro me retrahat, paratum ad omnem medicinam, dirigat, corrigat; sin vero probabit institutum laudet et in hoc tramite gloriae virtutumque pergere jubeat. Illud certe magnis vel potius precibus omnibus contendo, ut parentis animum inclinantem eriget, horteturque desiderio meo plures adjiciat annos, ne me cursum secundum tenentem vella colligere jubeat, quin forti animo hilari et benigno relificet petitioni nostrae, id quod si

fecerit, beati orem me longe Polycrate illo aut Phedio summae felicitatis exemplaribus iudicabo et omnia mea M. V. me debere constanter credam. Bene vale illustris ac magnifice domine, et me favore tuo ut facis complectere.

Patavii 4 non. april. 1593.

Servitor M. V. observantissimus

Georgius Kornis.

Külezim: Illustri ac magnifico domino dno Wolffgango Kovachioezi, supremo cancellario et consiliario . . . principis Transylvaniae . . . ac patrono mihi longe observando.

(Eredetije az Erdélyi Muzeum levéltárában. Mike-gyűjtemény I. k., utolsó fasciculus.)

Közli: DR. VASS MIKLÓS.

H u m a n i s m u s .

(A felnőttek tanítására.¹)

A múlt hetekben tanítottam: a *becsületességről*, az *igazságosságról*, a *mások tiszteletéről*, a *kegyeletről*, *hazaszeretetről*, az *állatok* és *gyümölcsfák védelméről* . . . tehát mindannyiszor humanus, emberies, keresztényies igazságokat ismertettem meg veletek. Annál inkább hiszem, hogy könnyű lesz ma nekem megmagyaráznom, hogy *mi az a humanizmus?* . . . mert én ma egyenesen a humanizmusról akarok előadást tartani.

A humanizmus — latin szó; magyar jelentése annyi, mint: emberszeretés, emberség, nyájasság. A kiról tehát azt mondják: *humanus ember*, annyi, mintha azt mondanák: *emberséges ember!* Tehát a kegyes, jóságos, szelid, becsületes jó emberről mondhatják csak, hogy — humanus.

Kedves ifjak! el ne felejtsetek, hogy az ember *testből* és *lélekből* áll. Teste szerint minden ember *állat* és éppen azért az emberi testben állati indulatok vannak. Az ember azonban lelke szerint — Isten képére és hasonlatosságára van alkotva. Az embert tehát *valódi emberré* nem a teste, hanem *a lelke teszi*. A *test*, a benne levő állati indulataival arra törekszik, hogy a lélek is állatiassá legyen; a *lélek* pedig a test indulatait fékezni törekszik az ő isteni hatalmánál fogva, mintha szüntelen figyelmeztetné, hogy te nem egy vadállati, hanem emberi test vagy! . . .

A melyik emberben a testi, az állati indulatok uralkodnak a lélek felett, az az ember csak névleg ember, valóságban pedig állatember. Azért mondja az Ur Jézus: *a test a lélek nélkül meghalt állat* . . . Ilyen állatemberek a részegesek, a kik annyit isznak önvesztükre, hogy az állatoknál is oktanabbak lesznek . . . Ilyenek a falánkok, dobzodók, a kik mint a hizlalóban levő barmok: mértéket nem ismernek ételben italban. Ilyenek

¹ Nemzeties irányu vallástanítás.